

**O'ZBEKISTONNING TERRORISTIK TAHDIDLARNI BARTARAF ETISH
BORASIDA BIRLASHGAN MILLATLAR TASHKILOTI BILAN HAMKORLIK
ALOQALARI**

Maxmudov Xudoberdi Askaralievich

Aniq va Ijtimoiy fanlar universiteti magistranti

ANNOTASIYA: *Ushbu maqolada jahon miqyosida dolzarb bo'lgan masala terrorizmning tahdidlarining, uning davlat va jamiyat xavfsizligiga ta'siri, terroristik tahdidlar va uni bartaraf etish borasida O'zbekiston Respublikasi hukumatining Birlashgan Millatlar tashkiloti bilan hamkorlikda olib borayotgan chora-tadbirlari tahlil etilgan.*

Kalit so'zlar: *Konstitusiya, davlat, jamiyat, ichki va tashqi xavfsizlik, suverinitet, O'zbekiston, Markaziy Osiyo, mintaq, Birlashgan Millatlar tashkiloti, terror, terroristik tahdidlar, din, diniy ekstremizm, salbiy g'oyalar.*

Bugungi kunda dunyoning ko'plab davlatlarida turli ko'rinishda sodir bo'layotgan tartibsizliklar va tahdidlar, avvalo xalqaro terrorizm, diniy ekstremizm, uyushgan jinoyatchilik, va turli salbiy g'oyalar tarqalishining tobora kuchayib borayotganligi barcha davlatlar oldiga ichki va tashqi xavfsizlikni ta'minlash masalasida bir qator vazifalarni qo'yimoqda. Xususan, O'zbekiston davlat mustaqilligiga erishganidan so'ng ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va ma'naviy sohalarida olib borilayotgan keng ko'lamli islohotlar jarayonida jamiyatda tinchlik va xavfsizlikni ta'minlash, aholini orasida tartib-intizomni kuchaytirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylantirildi. Chunki, mustaqillikning ilk yillaridan boshlab davlat suveriniteti, yurt faravonligi va aholining osoyishtaligiga tahdid soluvchi omillar paydo bo'lgan edi. Jumladan, ko'p asrlik diniy an'anaga ega bo'lgan O'zbekiston aholisi orasida turli diniy ko'rinishdagi salbiy va boshqa yod g'oyalarni singdirish holatlari ham aniqlana boshlagan edi. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasining 35 moddasida "Hamma uchun vijdon erkinligi kafolatlanadi. Har kim xohlagan dinga e'tiqod qilish yoki hech qaysi dinga e'tiqod qilmaslik huquqiga ega. Diniy qarashlarni majburan singdirishga yo'l qo'yilmaydi"[1] – deb ko'rsatilgan bo'lsada, lekin bunday tahdidlar, ya'ni dunyoning ko'plab mamlakatlarida ta'qiqlangan turli ko'rinishdagi diniy va ekstremistik yo'nalishdagi oqimlar respublikaning ayrim hududlarida faollasha boshlagan edi. Eng og'ir tomoni ular o'zlarining yovuz niyatlarini terroristik aktlar orqali ham amalga oshirgani O'zbekiston xalqi uchun fojiga aylandi.

Shuni alohida qayd etish kerakki, terroristik tahdidlarga qarshi kurashda xalqaro hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonda jahon hamjamiyatida katta nufuzga ega bo'lgan tashkilotlardan biri bo'lgan Birlashgan Millatlar tashkilotining ko'plab sammitlarida diniy ekstremizm va terrorizmning turli ko'rinishlariga qarshi ko'plab chora-tadbirlar belgilanib, ular asosida amaliy ishlar olib borilmoqda.

Haqiqatdan ham, bugungi kunda xavfsizlik muammosi milliy chegara doirasida chiqib, global xarakter kasb etmoqda. Shu sababli xavfsizlikni ta'minlash BMT oldida turgan eng asosiy vazifalardan hisoblanadi. Zero, BMT ustavida xavfsizlikni saqlash uchun kuchlarni biriktirish mazkur tashkilotning asosiy maqsadlaridan biri deb e'lon qilingan[2].

O'zbekiston hukumati ham bu jarayonda faol ishtirok etib, jumladan, 1993-yil BMT Bosh Assambleyasining 48-sessiyasida O'zbekistonning Birinchi Prezidenti I.A.Karimov so'zlagan nutqida dunyo jamoatchiligi e'tiborini terrorizmning o'chog'i bo'lgan Afg'oniston voqealariga qaratib, ularni bu ofatdan qutulish uchun hamkorlik va hushyorlikka chaqirib: "Mojaro sodir bo'layotgan joylarda g'oyat ko'p miqdorda zamonaviy qurol-yarog' hech bir nazoratsiz to'planayotganligi ham bizni tashvishga solayapti. Bu qurol-yarog'lar qayerdan kelayapti va ular ekstremistlar bilan terrorchilarning qo'liga qanday tushayapti?" - deya ta'kidlaydi. Shuningdek, 1995 yili assambleyasining 50-sessiyasida esa "asosiy e'tibomi bu tashkilotning faoliyatini yanada lcengaytirish bilan bir qatorda yana mintaqaviy xavfsizlik va barqarorlik, ekstremizm, terrorizm, narkobiznesga qarshi kurash masalalariga qaratdi"[3].

2006-yili BMTga a'zo davlatlar tomonidan Bosh Assambleyaning "Birlashgan Millatlar Tashkilotining terrorizmga qarshi global strategiyasi" nomli rezolyutsiyasi imzolandi. Ushbu rezolyutsiyaga a'zo davlatlarning terrorizmga qarshi kurashish faoliyati bo'yicha asosiy ustuvor yo'nalishlarini belgilab berdi. Mazkur hujjat terrorizmga qarshi milliy, diniy va xalqaro sa'y-harakatlarni kuchaytirishning o'ziga xos yondashuvlarini aks ettirgan. Terrorizmga qarshi kurashning umumjahon strategiyasi doirasida BMTga a'zo barcha davlatlar ilk bor terrorizmga qarshi kurashning umumiy strategik va tezkor yondashuvini qo'llashga kelishib oldi va unga qarshi kurashishda individual va jamoaviy tartibda amaliy choralarni ko'ra boshladi.

2011-yil terrorizm va ekstremizmga qarshi kurashishda mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlash borasida yana bir muhim qadam tashlandi. Umumjahon terrorizmga qarshi kurashish strategiyasi tamoyillari va mexanizmlarini qo'llab quvvatlash maqsadida BMTning Markaziy Osiyo uchun preventiv diplomatiya bo'yicha mintaqaviy markazi, Terrorizmga qarshi tadbirlarni amalga oshirish bo'yicha maqsadli guruhi hamda Yevropa Ittifoqining ko'magi bilan ilk mintaqaviy hujjat — BMTning Markaziy Osiyoda terrorizmga qarshi global strategiyasini amalga oshirish bo'yicha qo'shma harakatlar rejasi qabul qilindi. Ushbu tarixiy hujjat terrorizmga qarshi kurashish, bu borada mintaqaviy va xalqaro hamkorlikni mustahkamlash hamda muvofiqlashtirishda keng qamrovli kompleks tadbirlarni amalga oshirishga xizmat qilmoqda. BMT Bosh kotibi Antoniu Guterrish bu haqda to'xtalib, shunday degandi: "Markaziy Osiyo bo'yicha Qo'shma harakatlar rejasi dunyoda birinchi bo'lib yaratilgan o'ziga xos hujjat hisoblanadi. Mintaqa davlatlari global aksilterror strategiyani birgalikda amalga oshirishda namuna bo'lmoqda[4]".

Mazkur Qo'shma harakatlar rejasi Markaziy Osiyoda terrorizmga qarshi kurash bo'yicha umumiy tamoyillar va yondashuvlarning mintaqaviy konsensusini ishlab chiqish, ikki va ko'p taraflama o'zaro manfaatli hamkorlikning samarali mexanizmlarini yaratish imkonini berdi. BMT Bosh kotibining Markaziy Osiyo bo'yicha maxsus vakili Natalya Germanning

ta'kidlashicha, “mintaqaviy Strategiya yordamida Markaziy Osiyo mamlakatlari mohiyatan samaraliroq muloqotga kirishish, o'zaro ilg'or tajriba va boshqa muhim ma'lumotlarni almashish, xalqaro tajriba va ichki salohiyatni oshirishdan ikki taraflama foyda olish, pirovardida, mamlakatning yakka o'zi amalga oshirishi mumkin bo'lmagan ishlarga birgalikda ko'rilgan choratadbirlar orqali erishish imkoniyatiga ega bo'ldi”[5].

Shu o'rinda alohida ta'kidlash joizki, O'zbekiston hukumati jahon hamjamiyatiga mintaqada xavfsizlikni ta'minlash masalasiga e'tibor qaratish zarurligini doimiy ravishda ta'kidlab kelmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev BMT Bosh Assambleyasining 72-sessiyasi (2017-yilning 19-sentyabrida) va 75-sessiyalarida (2020-yil sentabrda) so'zlagan nutqlarida “...xalqaro terrorizmga qarshi kurash haqida gapirib, BMT huzurida Afg'oniston muammosi bo'yicha maxsus qo'mita tuzish taklifini ilgari surdi. Natijada 2021-yil 16-dekabr kuni BMT Bosh Assambleyasining 76-sessiyasida “Terrorizm va inson huquqlari” nomli 76/169-sonli rezolyutsiya qabul qilindi. Unda “...terrorizm hamda terrorizm uchun sharoit yaratadigan zo'ravonlik ekstremizmining barcha xurujlari xalqaro huquqqa mutlaqo mos kelmaydigan xatti-harakat sifatida so'zsiz qoralanishi”[6] - ta'kidlandi.

2022-yil 3-mart kuni Toshkentda yuqori darajadagi “BMT Global aksilterror strategiyasini amalga oshirish bo'yicha Qo'shma harakatlar rejasi doirasida Markaziy Osiyo mamlakatlarining mintaqaviy hamkorligi” mavzusida xalqaro konferensiyasi bo'lib o'tdi[7]. Xalqaro konferensiyada O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Strategik va mintaqalararo tadqiqotlar instituti, Tashqi ishlar vazirligi tomonidan BMTning Terrorizmga qarshi kurash boshqarmasi, Markaziy Osiyo uchun preventiv diplomatiya bo'yicha mintaqaviy markazi hamda xorijiy mamlakatlar tahlil markazlarining 600 nafardan ziyod yuqori martabali rasmiylari, yetakchi ekspertlari ishtirok etdilar. Konferensiyada "Terrorizmnin oldini olish va ushbu illatga qarshi kurashish" masalasi bo'yicha xalqaro tashkilotlar, tahlil markazlari vakillari, mustaqil tadqiqotchilar o'z fikr va mulohazalarini bildirishdi.

2024 yil 15 may kuni O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev qaytganlarni reabilitasiya va reintegratsiya qilish masalalari bo'yicha Mintaqaviy ekspertlar kengashining birinchi yig'ilishida ishtirok etish uchun mamlakatimizda bo'lib turgan BMT Bosh kotibining o'rinbosari – Terrorizmga qarshi kurash boshqarmasi rahbari Vladimir Voronkovni qabul qildi. Uchrashuvda O'zbekistonning BMT institutlari va tuzilmalari bilan, eng avvalo, terrorizm va boshqa transmilliy xatar va tahdidlarga qarshi kurash sohasidagi amaliy hamkorligini yanada rivojlantirish masalalari ko'rib chiqildi[8].

Terrorizmga qarshi kurash boshqarmasi faoliyatini qo'llab-quvvatlagani uchun mamlakatimiz rahbariga minnatdorlik bildirib, Vladimir Voronkov Mintaqaviy ekspertlar kengashini tashkil etish tashabbusi amalga oshirilgani uchun O'zbekiston tomoniga alohida minnatdorlik bildirdi.

BMT Bosh kotibining o'rinbosari, shuningdek, O'zbekistonning mojarolar hududlaridan fuqarolarni qaytarish, ularni reabilitasiya qilish va jamiyatga qayta integratsiya qilish,

jumladan, bunda mahalla institutining keng imkoniyatlari va salohiyatidan foydalanish bo'yicha sa'y-harakatlarini yuqori baholadi. O'zbekiston va BMT Terrorizmga qarshi kurash boshqarmasi o'rtasidagi hamkorlikning yangi yo'nalishlarini nazarda tutuvchi 2024–2025 yillarga mo'ljallangan yangilangan "yo'l xaritasi" imzolangani mamnuniyat bilan qayd etildi.

Yoshlarni ekstremizm va terrorizm g'oyalarining buzg'unchi ta'siridan himoya qilish, kadrlar tayyorlash sohasida hamkorlikni kengaytirish va BMT institutlarida yosh mutaxassislar uchun stajirovkalar tashkil etishga qaratilgan qo'shma tadbirlarni o'tkazish masalalariga alohida e'tibor qaratildi.

Xulosa qilib aytganda, terrorizm va uning oqibatlarini jahon miqyosidagi global muammolardan biri bo'lib, unga qarshi kurashish masalasi har bir davlatning ustuvor vazifalardan hisoblanadi. Qolaversa, ushbu muammo har qanday chegaradan chiqib ketganligi sababli, unga qarshi kurashishda Birlashgan Millatlar tashkiloti ham ko'plab chora-tadbirlarni amalga oshirib kelmoqda. Shu munosabat bilan O'zbekiston Respublikasi hukumati mustaqillikning ilk yillaridan to hozirgi kungacha BMT bilan hamkorlikda terroristik tahdidlarga qarshi kurashda doimiy hamkorlik qilib kelmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023. – B. 24.
2. Muhammadsidiqov M. Xavfsizlikning mohiyati. // Qonun himoyasida. 2005 yil avgust soni. – B. 32.
3. O'zbekistonning eng yangi tarixi. Darslik / R.H. Murtazayeva, K.D. Saipova, A.A. Odilov, A.A. Ennetov. - Toshkent: «Mehr-nuri nashriyoti», 2024. – B.302-303.
4. Хатамов Р. Қўшма ҳаракатлар режаси ҳам минтақавий, ҳам халқаро хусусияти билан долзарб аҳамиятга эга // Янги Ўзбекистон, 2022 йил 12 март.
5. Хатамов Р. А. Марказий Осиёда халқаро терроризмга қарши курашнинг ўзига хос хусусиятлари // Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академиясининг Ахборотномаси, 2022 йил 1 сон.
6. Саидов А. Терроризмга қарши курашда инсон ҳуқуқларини таъминлаш // Халқ сўзи, 2022 йил 25 февраль
7. Мирзиёев. Ш. Юқори даражадаги “БМТ Глобал Аксилтеррор Стратегиясини амалга ошириш бўйича қўшма ҳаракатлар режаси доирасида Марказий Осиё мамлакатларининг минтақавий ҳамкорлиги” мавзусидаги Халқаро конференцияси иштирокчиларига // Янги Ўзбекистон, 2022 йил 4 март.
8. <https://president.uz/uz/lists/view/7235>.

